

idegen miután; akkor aztán teremtett esetleg egészsége árán olyan ne nyulj hozzám valamit, a minek legdicséretesebb tulajdonsága az, hogy könnyen törik.

Száz szónak is egy a vége! Valóságos kézimunkára van szükségünk, olyanra, mely az ügyesség iskolája, az élettapasztalatok és örömek kútfeje.

Mindezt a «Kézimunkára nevelő országos Egyesület» nevében mondjuk, a mely egyesület egyelőre egy nagy iskolai műhelyt szervezett, a hol módja lesz majd a tanuló ifjúságnak gyakorlatot szerezni a fanak, kartonnak és agyagnak feldolgozásában: serénykedő fiuk itt majd egy-egy háziesszközt, iskolai szert, játékszert, apparátust, díztárakat maguk készíthetnek, még pedig megfelelő vezetés mellett jól és csinosan készíthetnek.

Az iskolai műhely látogatóit gyalupad mellé, enyves fazékhoz vagy agyagformáláshoz utalja ezért távolból sem akarunk a sok ezer meg ezer diákból asztalost, könyvkötőt, vagy fazekast nevelni, hanem az a célunk, hogy egészséges, testedző munka útján mindannyiból ügyes, életrevaló ember váljék. Fiuk szíves örömet rászánják magukat efféle tevékenységre és mihamar rájönnek, hogy a kézimunka gyakorlati nem valami terhes, robotszerű dolog, hanem testedző szórakozás.

A ki tehát kedvet és hajlomot érez magában, kérje meg szüleit, hogy engedjék meg neki heti két-három órán át az iskolai műhelyben munkálkodni. A tandíj maga oly csekély, hogy senkit a kézimunka szép gyakorlatában nem gátolhat, szegény fiuk tandíjáról pedig az Országos Egyesület maga fog gondoskodni.

Elvárjuk, hogy kiki e fölhívást figyelemmel elolvassa, foglalatajt megszívleli s abból tanulságot vesz.

Az iskolai munkásság f. év november 5-én az Országos Egyesület új helyiségeiben Röck-Szilárd-utca 16. sz. I. emelet. kezdődik.

IRODALOM.

«Budapesti Gyorsíró» ezímen vegyes tartalmu havi folyóiratot ad ki az Országos magyar gyorsíró-egyesület, szerkeszti Bódogh János. Előfizetési ára tanulóknak, a Gyorsírásügyi Lapokkal együtt, 2 frt 50 kr. Megrendelhető Bódogh János urnál Budapest, VIII. kerület, József-körút 69. sz.

Magyar Nemzet Története. Vettük a Lampel Róbert (Wodiáner F. és Fiai) budapesti kiadócéggel kiadásában megjelenő Szalay-Baróti-féle «Magyar Nemzet Története»-nek a hetvenegyedik füzetét. Ebben a hétéves háboru bezárta után a Mária Terézia uralkodása alatti

belviszonyoknak fölötté érdekes s nagyrészt új világitásban feltüntetett leírását olvassuk és pedig már József főherceg társ. uralkodónak Magyarországra oly káros germanizáló s alkotmánybontó törekvéseinek a hatása alatt. E korszak valóban egyik legnevezetesebbje Magyarország történetének és szerzők tüzetes és beható előadásában kétszeresen válik érdekessé az olvasó előtt.

Az 1848-49-iki Magyar Szabadságharcz Története című nagy illusztrált munkából most jelent meg a 91-ik füzet, melyben Gracza György a tizenhárom aradi vértanu kivégzését mondja el igen érdekesen, számos új adat felhasználásával. A füzet képei is becsesek s több olyan, a mely eddigelé sehol sem jelent meg.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsar József. —

1 Számítási kérdés.

Melyik azon szám, melyet ha $\frac{2}{3}$ részével szorzunk, az eredmény egyenlő lesz azon számmal, melyet nyerek, ha a szám négyzetéből 2700-at kivonok? (Kovács J.)

2. Földrajzi kérdés.

Melyik város az, a mely az Adria tenger egyik szigetén épült? 1241 ben melyik nevezetes személy tartózkodott itt? (Kovács J.)

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az a szász választófejedelem II. József császár idejében, a ki, mint a szász csapatok vezetője egy magyar-török háboruban is részt vett; később a svédekkel viselt hosszantartó háborút, mely a történelemben «északi háboru» néven ismeretes? Kicsapongó és könnyelmű élete miatt alattvalói nem szerették. Mikor halt meg és hol temették el? (Barabás S.)

4. Természetrizai kérdés.

Melyik madár az, melynek feje és nyaka fehéres helytollakkal van fedve, nyakgallérja fehéres, tollazata sárgás barna, hazája Afrika, de gyakori hazánkban is? (Kovács J.)

5. Mértani kérdés.

Egy háromszögben az oldalak négyzetének összege 725 m. Az alap négyzete és a leghosszabb oldal négyzete közti különbség 300 m., a középső oldal négyzete és a leghosszabb oldal négyzete közti különbség pedig 375 m. Mekkora a háromszög oldalai? (Kovács J.)

6. Képrejtvény.



«Kosmos» műintézet nyomása Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA

Előfizetési arak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész evre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél evre	2 frt.	göymnasiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed evre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv. társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

Halottak napján.

(*) Hideg, komor őszi nap, te a hervadásnak hü kepe vagy, méltó kerete a gyásznak, melynek ünneplésére szegény és gazdag egyaránt összesereglik! Bele illik az ég ólomszínű takarója a temető komor hangulatába. Hiába csillog át a téli ködön az a pislogó fény, melyet az apró viaszgyertyák fénye szór szét, hiába igyekszik tavaszt varázsolni a kegyelet a sírok nyirkos földjére: a hideg dértől megcsipett élővirág ellankad, lehull, összezsugorodik, csak a porzellán és pléhkoszoruk csinált virága büszkélkedik, mintha azt mondaná: nincs tél, nincsen hervadás: én tavaszt hirdetek.

S elnézem a suhogó selyemruhák tarkabarka színét, a tornyos kalapok libegő tollait, a nagy koszorukat a fényes sirboltokon es drága siremlékeken s azt hiszem, úgy vélem, hogy minden nagyon illik századunk pléhkoszorus, csinált virágos hangulatához.

Mert a sírokat felékesíteni, kivilágítani, meglátogatni, halottak napján a temetőben ott lenni társadalmi kötelesség. Mutassa minden hogy a kegyelet él, az emlékezet virraszt, a szeretet elzarándokol a sírhoz: a halott nem panaszkodik, mert hisz hűen ápolják az emléket.

És tudom és ismerem soknak a történetét. Tudom, hogy azt a halottat, a kinek a sirján egy meghatottságtól megmerevülni látszó aszszony áll, megcsalták, emléke ellen vétettek, nevét meggyalázták, bünt követtek el olyant, melyet ő, ha sirjából felkelhetne, nem hagyna megboszulatlanul. S a világ, a ki nem ismeri a titkos bűnöket, meg van hatva a gyászos alak kegyeletétől.

A képmutatás tán sohasem ül akkora or-

giát, mint a kegyelet legmagasztosabb ünnepen! Oh, hogy ez emberek még oda is álarcczal mennek, a hol minden arról beszél, hogy egyszer mindennek vége lesz, a hol elhallgatnak az érzelmek, megszűnik a tudomány, művészet, rangját veszíti az előkelő s ismeretlenné lesz a vagyonos!

Fáj, fáj, a képmutatás nekem s te kis halott, a kinek sirjáról tavasztól ősziig sohasem hiányzott az élő friss virág, a ki minden nap hallottad előtörni a sóhajt s láttad az elfojtott néma könyeket, talán megérzed, hogy miért hiányoznak a te sírod mellől azok, a kik téged szerettek?!

Hallod a szokatlan, a nyüzsgő zajt, látod, a te szomszédjaid sírjai is olyan virágdíszit öltöttek, a milyen a te sírodon volt egész nyáron s csodálkozol azon, hogy sírod fölé nem hajol senki, koszorudat nem igazítja meg szerető kéz, fejfádra nem hullik elborult szemekből fájó köny...

De te tudod, hogy az a szeretet, mely téged sírodig követett, örökké él, te ismered azokat, a kikre te távozással gyászt börtöltél s nem követeled, hogy szeretetükkel tüntessenek s érzelmeikből vásárt csináljanak. Te tudod, hogy az a ház, a melyet elhagytál, azóta nagyon szomorú, mióta te elköltöztél onnan tudod, hogy nap-nap után egy fájó köny csillog azok szemében, a kik sírodtól távol is mindig reád emlékeznek.

Meggyujtom az emlékezés piczi gyertyáját, édes kis halottam s ha te távol vagy is tőlünk, mi ott vagyunk sírodtól s te itt vagy mikközöttünk. Majd ha újra tavasz lesz s majd ha senki se jár a temetőben, mi újra megjelenünk kicsi sírodnál, mint azóta mindennap,

a mióta te ott pihensz s az élő virágok ezreivel borítva sírhalmodat nap-nap után dokumentáljuk, hogy nagyon szerettünk s emléke-zünk reád!

Azt mondja egy szellemes francia író, hogy az egész élővilág a holtak igája alatt nyög. A mondásban van igazság, csak formája érdekes és kellemetlen. November 1-jén édes mindnyáján fölveszszük ezt az igát, mely oly csudálatos iga, hogy egyszerre legörnyeszt és fölemel bennünket. Legörnyeszt a fájdalomnak és kicsiségünk tudatának súlyával, fölemel a béke és mindenhatóság magasztos gondolatával. Most is fölvette a művelt világ ezt az igát és fényárban, koszorúk özöneben úsztak az elhunytak nyugvó helei, omlottak a könyek, szálltak a sóhajok és imádságok. És minden nemzet keserves fölszámolást tartott, kik dőltek ki az esztendő folyamán jelesenek sorából. Nagy veszteségekről kell a magyar nemzetnek panaszkodnia, ha átfut egy szomorú névsoron. Főkép a tudomány és politikai közélet nagy alakjaiból ragadozott a halál. Elhunyt Vajda János, legnagyobb elő költőnk, *Brassai Sámuel* és *Pulszky Ferencz*, utolsó polihisztorjaink, *Kovács József*, a hírneves sebész-tanár, *Volf György*, a kitünő nyelvtudós, *Kozma Sándor* főügyész, a jeles jogász, *Mudrony Soma* közgazdász és író, *Kondor Gusztáv* matematikus, *Elbert Imre* a nagyrahatott fiatal zeneszerző. Elhunytak a politikusok sorából *Horváth Gyula*, a kitünő publicista, *Péchy Tamás* volt miniszter és képviselőházi elnök, *Helfy Ignác*, Kossuth törhetetlen híve. Elhunyt végül *Cselka Nándor* püspök, *Báth Károly* és *Kamermajer Károly* székes fővárosi polgármesterek.

«Tapsolj, rettenetes halál!»

Az ifjuság kegyelele.

A gyász és a kegyelet ünnepnapján a fővárosban az ifjuság emlékezett meg legméltóbban a nemzet nagy halottjairól. Impozáns tömegben keresték föl azokat a sírokat, amelyekben a tudás, a szabadság és a költészet halhatatlanságai nyugosznak és a márvány obetiszkek lépcsőjéről épen olyan kegyeletes áhitattal szóltak azokhoz, a kik a sírok köre gyülekeztek, mint az egyszerű kölapok mellől.

Korán reggel gyűlt össze az ifjuság az egyetem szerb-utczai épülete előtt. Minden sirra, a melynek szónoka jutott. egy-egy koszorút szántak, szalagos, nagy babékoszorukat, a melyek két kocsit tölthettek meg. A menet az egyetem gyászfátyollal bevont selyemzászlaja alatt nyolcz órakor indult meg és háromnegyed kilenz lett, mire a lelkes ifjak kiértek a kerepesi-temetőbe.

Tele volt már a sírkert emberekkel. A hol-

tak csöndes birodalma megelevenedett és ki-kisietett a maga kedves halottjához. Csak az ifjuság vonult közös nagy halottaink örök nyugvóhelyéhez. Forinyák Géza sírjánál állt meg a menet legelőször, a fiatal joghallgató-nál, ki halált szenvedett az önkényuralom idején. Szily Ádám joghallgató állt a sírbolt elé és beszélt lassan, megilletődéssel, úgy hogy a kik arra jártak, megálltak és áhitattal hallgatták szép szónoklatát. Mire az ifjak Woronieczky Miczisláv sírhantjához értek, a tömeg már megkétszereződött. Rajcsányi Gyula koszoruzta meg az egyetemi ifjuság nevében a nagyevű lengyel szabadsághős sírját: A vértanuk egyszerű siremléke előtt Szöllőssy Ferencz tanárjelölt beszélt. Czukor Gergely rég porladó hantjai fölött Aradi Árpád bölcsész mondott szónoklatot, Csányi Lászlóról pedig N. Szabó Albert emlékezett meg.

Fél tizenegy óra volt, a mikor az ifjuság Deák Ferencz díszes sírboltja elé ért. A mauzoleum lépcsőjén, a hova kiszűrődött a katalak körül égő gyertyák sárgás fénye, Vetzak Ede joghallgató állt a gyászünnep közönsége elé. Husz perczig tartó szép szónoklata után egy szerény köemlék köré özönlött a publikum. A mauzoleummal átellenben, Irányi Dániel sírjánál Gramling Kornél beszélt.

Mellette nyugszik Trefort Ágoston, az ország egykori nemeslelkű kultuszminisztere, a kinek sírját Nyáry Béla joghallgató koszoruzta meg. Es odébb Klapka György allegorikus siremlékénél állt meg az ifjuság. Bocz Jenő rótt a komáromi hős iránt az ifjak kegyeletét.

Ha senkinek a sírja se maradt megkoszoruzatlan, a ki megerdemli, akkor legelőször Kossuth Lajosnak még mindig egyszerű, vasrácsos sírdombjához kellett volna zárandokolnia az érzéseiben lángoló ifjuságnak. Ezt mondta Ortmann Albert, az egyetemi kör elnöke is, a ki fekete diszruhájában állt a sír elé és a nemes lelkesedés igaz hangján beszélt.

Batthyány Lajos gróf mauzoleumánál Hets Ödön joghallgató beszélt. A gyászleppellel bevont sírdomb mellől az ifjak tanáraik sírjához vonultak. A műegyetemi hallgatók Ybl Miklós, Gerlóczy Gyula, Hunyadi Jenő dr., Kriesch János, Weisz Ármán, Klímm Mihály sírját koszoruzták meg; az orvostanhallgatók pedig Kovács József dr., Lenhossek József, Margó Tivadar, Balassa János, Jurányi Lajos, Rupp János, Wagner János, Crausz, Semmelweis és Szabó József siremlékénél róttak le kegyeletüket.

A többiek a költők sírja elé mentek. Kisfaludy Károly, Vörösmarty, Arany, Garay, Vajda János, Csiky Gergely sírjánál lelkes beszédeket mondtak és koszorukat tettek le.

Gyöngyös Gyerőfi.

— A «Tanulók Lapja» számára —

Kincses Kolozsvártól Várad felé menve
Ha van az utasnak megállni kedve:
Szebbnél-szebb tájképet láthat maga körül
S ha keble fogékony, szive, lelke örül.

E gyönyörű helyet, arra mikor jártam,
Jó magam is láttam csodálva csodáltam
Ha oda majd eljutsz, kedves atyámfia,
Ott vizsga szemednek léssen mit látnia.

Váltakozik folyton a szép hegyi tájék,
Éltembe' külömbet tán soha sem láték.
Pedig sok viruló vidéket bejártam,
Mégis oda térni gyakorta kívántam.

Itt meredek köszál, saskeselyű rajta.
Ott rengeteg erdő, még nem sebzé balta.
Zugva csörtet alatt kis csacsogó patak.
Tarka szivárványszint cseppjei váltanak.

Itt hegyi fensíkon fű, fa, virág tenyész.
Kecskenyája körül vig pásztor heverész.
Gyakran közelében fürge madár rebben.
Annál remekebbet festő sem fest szebben.

Puska lövésnyire az országút mellett
Észre veszed hamar Gyerő-Vásárhelyet.
A falunak szélén kiáll egy szirttető
A neve még ma is «Győrfi-szöktető».

Ezt a nagy esücsöt így vajon miért híjják?
Egy büszke Gerőfi itt lelte a sírját.
Elmondom tinektek a gyászos eseményt.
Gondolom: érdekel gazdagot és szegényt.

János volt a család végső ivadéka,
Vallotta urának Vásárhely tájéka.
Gyerőfi János úr már deli férfi lett,
Hétszázat a mikor irtak ezer felett.

Messze hatott hire, mint futó borostyán,
Aranya telt bőven, mint a lyuk a rostán,
S a mennyi fűtje volt nyalka gubájának,
Azon ugyan annyi gyöngyök csillogának.

Torna, lovagjáték, vig zene s vadászat
Mulattatá sokszor a Gyerőfi-házat.
Dinom-dánom járta ottan éjjel-nappal.
Nem törődött János Istennel és pappal.

Egy vasárnap mégis a szent házba tére,
Hol a hívő hallgat kenetes igére.
Megszállotta talán őt is a szent lélek?
S istenes napjaiban most már megjövének?

Ki tudja mi lakik János úr szívében?
Való, hogy e helyet ő nem látta régen.
De imé leborul csöndes alázattal
S mint megtérő bűnöst várja kész, szent asztal.

De míg a kegyes pap bűnbánatról beszél,
Bésiet egy vadász, miként rohanó szél,
S gazdája fölébe azt sugá a vadász,
Hogy a falu végén egy gimszarvas tanyáz.

Jánosnak se kell több, mit neki bűnbánat?
Mikor vadat üzhet, mikor vadat láthat.
Bocsásd meg a bűnét édes Istenem!
János úr kiszalad s lóra kap hirtelen.

Száguldva röpti Janost a szilaj mén,
Tüskén, bokron, árkon, lejtő meredekjén.
Előtte, körülte fut egy falka agar.
Ágas bogas szarvas nem szabadul ki már.

Mit tegyen a szegény ügyefogyott állat,
Mikor menekülést sehogyse találhat?
Tétova tekintget a szirtnek a fokán,
Majd leveti magát a hegynek homlokán.

Az ebek utána mind, mind lepotyognak.
Szétrálik a testök, de vadat nem fognak.
János úr se tudja feltartani ménjét,
Alázuhan ő is bizony alig vélnéd.

S mire a templomból jön a hívő sereg,
Gazdája tetemén vadásza kesereg.
Hol az eset történt, a magas szirttető,
A nép nyelvén ma is «Gyerőfi-szöktető».

Vozáry Gyula.

A rétségek fia.

— TRELLEK FERENCZ ifjusági regénye. —

A nap magasán állt a menyboltozaton. A dombláncz mögött, mely a cheyennek támaszú szolgál, ülnek megkötözve, lovasrendőrtől körülvéve, Osborne James, Jim és Ben, kiket a harcban elfogtak. A kapitány nem tévesztette szem elől a feladatát. A mint a kiowák futásnak eredtek, legénysége maradványával — három elesett közülök — lóra patantant és vadjai után vágatott. Sikertült neki elérni és elcsipni a három menekülő gonosztevőt. Nagy bámulatára Osborne személyében is egy rég keresett gonosztevőre akadt, kit az igazságszolgáltatás már évek óta szorgosan nyomozott.

Most ott ült a három gonosztevő: Osborne halotthalványan, kimerülve, Jim daczosan és zordonan, mint mindig, Ben súlyosan megsebesülve. A foglyok előtt ott állt, lábába kapott lánzsadófés daczára magasra kinyulva, puskájára támaszkodva, a trapper, mellette Brown és a sápadt Pál, ki borzadálylyal látta nagybátyját megbékőzva a banditák társaságában.

— Ismersz engem, James? csendült a trapper hangja végítélet harsonája gyanánt Osborne fülébe.

Osborne rápillantott a trapperre s iszonyu kiáltással: «Edward! testvérem!» visszahanyatlott. Az ifju borzadályát határtalan bámulat váltotta föl e szavakra.

— Igen, testvéred, kit te, kigyó, az elsőszülött ellen, a jó, nemes János ellen bujtogattál, mérgező beszéddel elámitva, hogy megcsalt benünket az osztozásnál, míg nem alávaló hazudozásaid oly vad dühre lobbantottak engem, hogy Kain módjára, késsel a kezemben álltam fivérem előtt. Csak Isten óvott, hogy testvérgyilkossá nem lettem. De Kain módjára rohantam ki azután a nagy világba, kétségbeeséssel szivemben, a lelkiismeret rémeitől mardosva, mintegy elveszett, önmagával meghasonlott ember. Ez a te műved volt! Csak később tudtam meg, hogy te vádoltál azzal a gyujtogatással is, melyet te magad követtél el. Isten keze végre elért téged. Ellened kiált János elsőszülöttjének, a kis Henry-nek vere, ki akkor utadban állt, hogy Woodhouse birtokába juthass, mint most Pál. Igen, félek, hogy a te kezdet a mi jóságos Jánosunk, e fiu atyja ellen is föl emeltesd és méreg által tetted el őt láb alól. Ezen fiu — és a kezét a sápadtan ott álló Pál vállára helyezte — Isten általam mentette ki gyilkos markodból. Te általad, James, lettem én egykoron mondhatatlan szerencsétlenné, hazátlan földönfutóvá, de én megbocsátok neked, mert

az Ur úgy rendelte, hogy töredelmes bűnbánatban visszanyerem szivem békéjét. Pál is megbocsát neked, hogy életére törtél. A mi azonban még nyomja lelkiismeretedet, azért a földi igazságszolgáltatással és azután az Isten előtt kell leszámolnod. Nekünk kettőnknek nincs több beszélni valónk e világon: eredj és Isten irgalmazzon neked.

Némán, halotthalványan hallgatta Osborne James a vádakát, melyeket hősléki testvére bírói kerlehetetlenséggel zudított ellene; nem talált rájuk választ és kétségbeesetten nyomta megkötözött kezeit arca elé.

A trapper a nyomaveszett, holtnak hitt Osborne Edward, Brownal és Pállal, ki a trapperből kinyilvánított megdöbbenő leleplezésekre szive mélyéből megrendült, távozni készült, mikor Ben, kit egy golyó mellén talált, halkan és esdeklőleg suttozta;

— Master Pál.

Az ifju feléje fordult.

— Sokszor ketelkedtem Isten igazságában és jóságában, folytatá Ben elhaló hangon, mióta azonban látom, hogy ön megmenekült, nem kételkedem többé benne. Örülök, hogy megmenekült s hogy az ön halála nem nyomja lelkiismeretemet. Öröim meg vannak számlálva, nem sokára a Mindenható előtt fogok állani: óh bár tiszta szívvél állhatnék ott! Legyen olyan jó, master Pál, bocsásson meg nekem.

— Én már rég megbocsátottam és az örök atya az egekben is könyörületes lesz majd.

Jimet, kit már jogerősen halálra ítélték, mint rablógyilkost, még az nap este agyonlöttek, Ben pedig az éjjel meghalt sebében. Osborne James az államokba való elszállítása közben megszökött a lovas rendőrök kezéből és nem tudni, hol lelta végét. Soha többé nem hallottak róla.

A dombon, mely a kawokkal vívott ádáz harcot látta, gyapju-takarókból vetett ágyon feküdt Puck és a halál angyala fejénél állott. A lánzsadófés, melyet bátyja helyett kapott halálos volt. Sir Reginald bekötözte, de rögtön megmondta, hogy élete csak órák kérdése lehet már. Halálos ágya körül ültek Cayugas, a trapper, Pál, Bill Stone, az angol és Walker, Wild meg a többiek; Cayugas szótlanul és komolyan, míg Osborne Edward és Pál arcán hűv könyvek peregetek.

Bill Stone, ki két sebet kapott, így szólt: «Odaadnám minden vagyonomat, ha egészsé-

gessé tehetném vele a kis embert; az tény!»

Puck nagyon halvány színben volt, de a közelgő halál megszépítette vonásait. Csöndesen és nyugodtan feküdt ott, arcán annyi gyöngédség ömlött el! Aztán fölvetette lekönyült pilláit és szemei végtelen szeretet kifejezésével irányultak a trapperre.

— Ne sirj, bátyám, megnehezited haláloamat. Kis szünet mulva folytatta: Te vagy az egyetlen ember, ki Puckot szerette, széles e világon és én boldog vagyok, oh, nagyon boldog, hogy életemet adhattam neked.

— Édes fiam, szivem gyermeke, nyögte a trapper elcsukló hangon, keserves fájdalomában és Pál könyei sűrűbben omlottak.

Kis idei ünnepélyes hallgatás után ezt kérde Puck: «Mondd, bátyám, az égbe jutok én?»

— Igen, igen, gyermekem, zokogta ez, ha valaki a menyek országába jut, úgy te vagy az. — A haldokló boldogan mosolygott.



— És te is hozzám jutsz a menyországba?

— Remélem, gyermekem, remélem. Isten majd kegyelmes bíráim lesz.

— Kérni fogom őt, engedje meg, hogy te is nemsokára hozzám jöjj, mert mivé lennék én nélküled?

A trapper bólintott. «Kérjed csak, gyermekem, én kész vagyok elmenni.»

Nem volt szem, mely szárazon maradt volna a haldokló ifju e szavainál. Még a stoikus indián sem bírta elpalástolni meghatottságát.

Puck aludni látszott, de aztán ismét föl nyitotta szemeit s így szólt:

— A menyország szép lehet. Hallga . . . az angyalok énekelnek, énekelnek az örök hazáról . . .

Szempillái újból lecsukódtak és halkan-halkan, mintha tenger messzeségből hallatszanék, zendült

meg a haldokló ajkán: . . . «Hazám, édes hazám» . . . és az utolsó, már alig-alig hallható zengzettel elröppent lelke, elszállt föl az örök atyához.

A dombon, ott, hol bátyja helyett kapta a halálos sebet, ásták meg neki végső nyugvó helyét. A fehérek mindnyájan és a cheyenn főnökök ott álltak az egyszerű sir körül. Mikor ráborultak már a hantok, így szólt a trapper lelke legmélyéből:

— Sohsem dobogott nemesebb sziv ember keblében, mint a szegény ifjuában. Lelke lerázta magáról iromba burkát, hogy föllebegjen örök szépségében, az Ur trónja elé. A mi halandó volt rajta, lenn nyugszik anyjának, a rétségek ölében, ámde szivünkben élni fog ő, mig dobogása meg nem szünik. A viszontlátásra, szivem fia — ott fenn!

Záró szó.

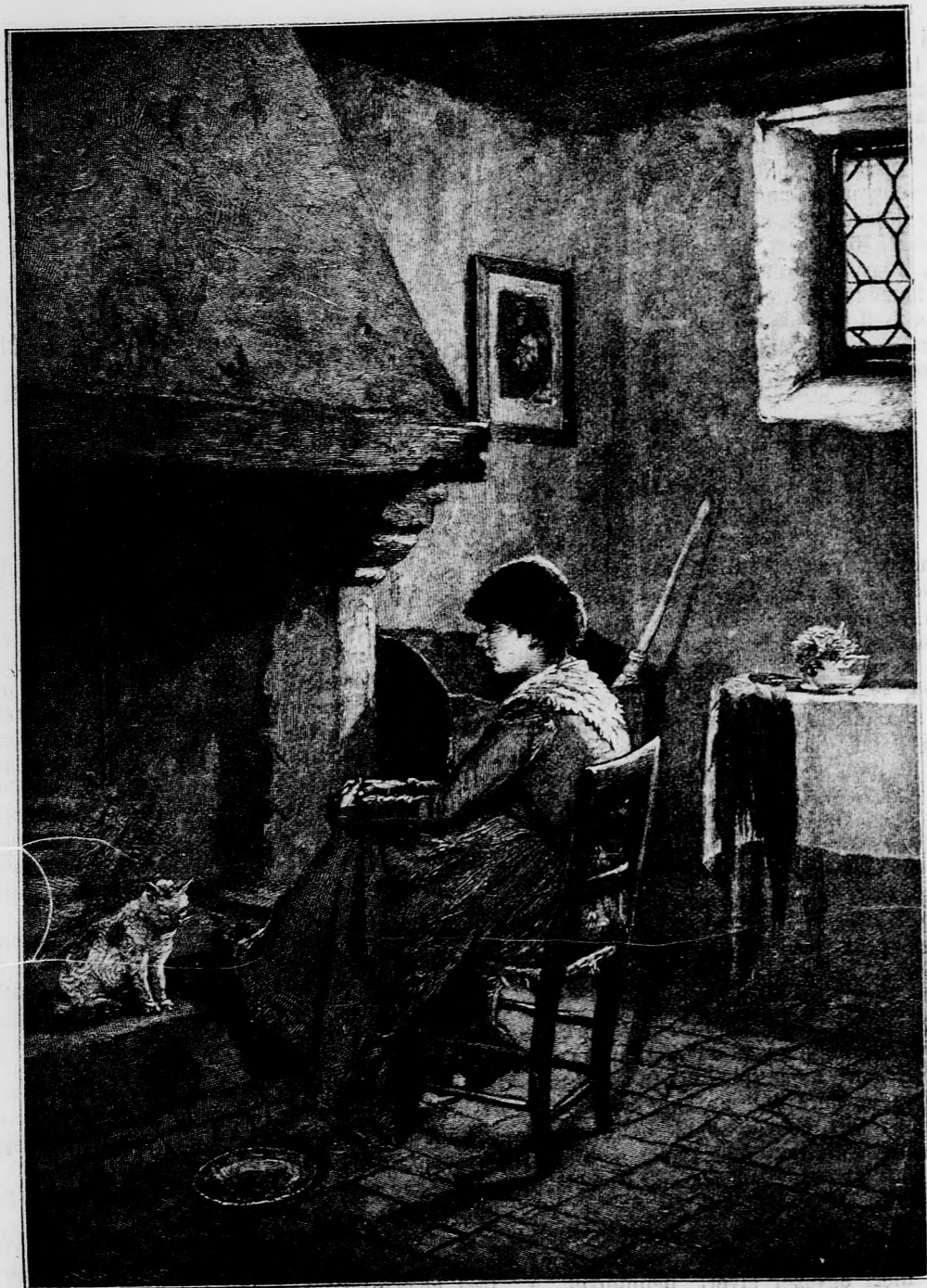
Rég otthon lakik már Osborne Pál az Arkansas-menti Woodhouseban; az öreg Brown gyámja és a fekete gentlemenek és ladyk tenyerükön hordozzák urukat. Bil Stone, a béke barátja, Pál segítségével puskakovács minőségében telepedett meg Monmouthban és üzlete pompásan virágzik. Woodhouse-tól néhány mértföldre, egy magányos savannában tanyázik a Grizzly-nek nevezett hajdani trapper. Valódi nevét nem ismerik. A rétség kopár sivatagga vált előtte, hogy szive fiát elvesztette és egykori szülőföldje táján, unokaöccsére közelében telepedett le. Pál, ki nagy szeretettel csüng rajta, gyakorta fölkeresi és hébe-korba az öreg is Woodhouse-ba jó. Akkor aztán megemlékeznek közös kalandjaikról a Verdigris és Oshonta menti távol rétségben és arra az ifjura gondolnak, kinek igénytelen porhüvelyében oly tiszta, nemes sziv dobogott, hogy aztán örökre elhallgasson.

Egy szomorufüz alatt, melynek ágai a kert árnyas részében mélyen lehajladoznak, Pál egyszerű, fekete gránitból való obeliszket emeltetett, melyen arany betűkkel ragyog e fölírás:

A rétségek fiának.

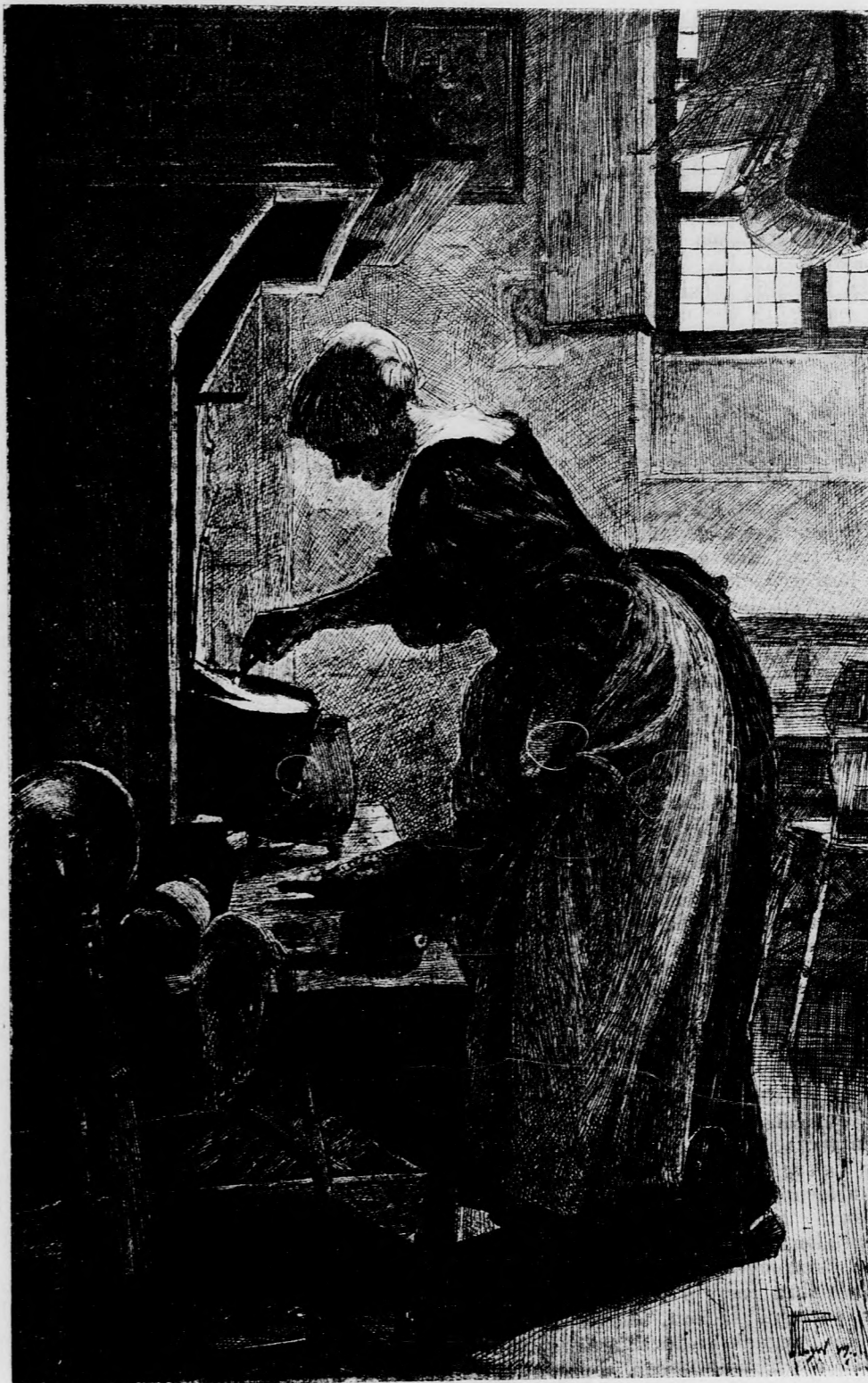
Alkonyulatkor gyakorta lehet látni, a mint az öreg trapper melázva áll a kő előtt és szemei könyttől csillognak, ha elfordul, hogy fölkeresse félreeső hajlékát.

(Vége.)



A kandallónál.

Renouf A. V. festménye.



A konyhában.

Vogel tolrája.

Akkor az Ádámhoz fordult az uraság.

— Hát téged, hogy hívnak?

— Mi meg ezek mellett lakunk. És én rám mutatott.

Akkor adott az uraság mindegyőnknek két krajczárt, a minek persze úgy megörültünk, hogy rögtön elszaladtunk, faképnél hagyva az uraságot és futás közben elvesztettük a kapott két krajczárt.

De azért a Fajtig néni minden esőzésekor meg meg emlegette az uraságot, haragudott olyankor mindenkire . . . de az uraság sohase javította ki se a mi házunkat, se a Fajtigékét.

Ugy történt a dolog, hogy mi lassankint belenőtünk az iskolába. Az én apám elment a szomszéd faluba, hogy beirat, mert a mi falunkban nem volt iskola. Beszélt a tanítóval, megalkudott vele; mert a falun szokás a tanítóval alkudozni; a kinek több a pénze, az többet fizet. Havi hatvan krajczárban és a téli időre járó egy kocsí fában állapodtak meg.

Ádámot szintén beíratta az édesapja, így hát az iskolába is együtt mehettünk. Végigsiettünk a falun, hogy el ne késsünk, ott pedig a hol az út lefelé kanyarodott Lukafának — ez volt a szomszéd falu neve — megálltunk egy pillanatra, azután kezét fogva . . . futóra! szaladtunk a lejtős úton, mintha kergettek vón' bennünket. Szaladtunk majdnem a tanító házáig. Fáradtan, izzadva, lihegve sompolyogtunk be az iskolába.

A tanító öreg ember volt és hozzá igen furcsa. Letette a pipáját, megkérdezte a nevünket, majd helyre vezetett bennünket a hátsó padba. Széles, otromba pad volt az, alig, hogy kilátszottam belőle, az Ádám csak nyujtogatta előre a nyakát, felénken motyogva: Én Istenem most mi lesz belőlünk?

Magam elé raktam a táblámat, a kihelyezett «griffli»-met is előkotorasztam, fölnyitottam a vadonutaj ábéczés könyvem, azután a szomszédomat oldalba böktém s az is úgy tett.

A tanító úr pedig, mihelyt elütötte a falóra a nyolczat, felállt, a többiek is felugráltak, mi is nagy sietséggel követtük a többi példáját. Akkor a legnagyobb fiu bátor, erős hangon imádkozni kezdett, mindnyájan utána mondták, szeliden, ájtatosan, a lányok is; olyan szép összhangban ment az imádság, mint a templomban vagy a temetésen, a hol a tanító úr énekelni szokott. A mi gyenge, erőtlén, felénk hangunk is hozzájárult az ünnepi hangulathoz, a mint lassan, buzgón susogtuk ott hátul az utolsó padban: Ámen . . .

Ezután megkezdődött az előadás. A szelid vonások, a miket az ima varázsa csalt a ta-

nitó arczára, egyszerre eltűntek. Szigoruan nézett végig a kis osztályon; mintha szűrő szemeit rám irányította volna, úgy vaczogtam, zavartan néztem le a földre, szívem hevesen dobogott, alig jutottam lélegzethez. Pedig a szigorú tanító rám sem nézett, olvastatni kezdett a régi növendékekkel; azokkal bibelődött, vesződött, mérgeledött egész délelőtt, fűzfapálcikájával végighúzott egy-egy tömöttebb fejün s én olykor ezernyi aggodalom közt fogadtam meg, hogy szorgalmasan fogok tanulni, hogy kikerüljem a tanító úr szigorú, sújtó tekintetét, hogy megmeneküljek attól a esipő fájdalmat okozó fűzfapálcától.

Ádám barátomnak nem valami nagyon volt inyére — a legelső pillanattól fogva — az iskola. Megijedt a kemény fegyelemtől. Hanem azért mégis végigküzdte velem együtt a lukafai iskolát és osztozott velem dícsőségben, veregségben egyaránt.

Lukafán akkortájt még üvegyár is volt. Ugy fújtak ott az üveget, hogy én csak belesudálok, hogyan kerül ki abból a hosszú lyukas fából az üveg, olyan módon, hogy a munkás csak a szájába veszi, aztán fújja, fújja, a miglen üveg válik ki belőle. Az okát nem is valami nagyon kutattam. El-elnéztem a szorgos munkásokat, én is kedvet kaptam az lyesmire, de nem szóltam senkinek. Belefáradt a szemem a sok nézésbe, az izzó üveganyag vakító fényét nem állhattam ki sokáig, olyankor még egy búcsupillantást vettem és távoztam.

Mikor az iskolába kerültem, bizony eleinte jobban vonzott az üvegyár, mint az iskola. Szerettem volna újra megbámulni azokat a kis üvegpipákat, a miket az egyik munkás fia olyan bámulatos ügyességgel formázott, de nem mertem szólni az Ádámnak, mert féltem, hogy otthon elárulná, hogy én üveges akarok lenni, nem fiskális, a miként ő.

De az Ádám nem volt olyan kaján, mint a minőnek én nagy ridegen elítéltem, persze csak úgy gondolatban.

Korántsem! Leleményes ügyességgel kifürkészte az én titkos óhajomat, a mi szinte az ő legfőbb vágya volt s így esett meg, hogy mi ketten másnap iskola helyett az üvegyárba tévedtünk.

Irigykedve sompolyogtam a boldog munkások között, szerettem volna elsajátítani lázas tevékenységüket, a mint ide-oda szaladgáltak; nem láttam én akkor edzett, feltörött férfikezet, nem barázdás, sápadt arcot, nem köhögő, alig vánszorgó alakot, csak a megirigyelt foglalkozás lebegett szemeim előtt ideális fényben, szüzi tisztaságban.

Harmadnap aztán beállítottunk az iskolába mégis.

— Hol voltakot tegnap? fordult felénk a tanító.

— Az üvegyárban, feleltem komoly bátorsággal.

— Mért nem jöttetek iskolába?

— Azért mert nem akartunk, vágta vissza minden gondolkodás nélkül Ádám.

E rövid párbeszéd után nagy szívesen hazaküldött bennünket a tanító egy kis levélkével, hogy adjuk azt a szüleinknek. Abba pedig azt írta, hogy várjanak még a tisztelt szülők egy

esztendeig, ráérnek akkor is a gyerekek iskolába járni. Most még igen fiatalok. Én keservesen sirva fakadtam, de az édesanyám föl-vett az ölébe, lecsókolta a könyeim, mire én mégis lehültem. Nem úgy az Ádám! Szilaj örömeiben végiguyargalásza a falut, eldicselkedett itt is, ott is, majd átszaladt hozzánk, jókora darab kenyeret majszolt kegyetlen jó ízűen, nem is hagyott békén addig, míg el nem fogadtam a felét, olyan igazszívű kenyeres pajtás volt az az Ádám!

(Folytatása következik.)

Az acetylén-gáz világitás.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Az imben jelzett új világitási mód az utolsó időben hazánkban is ismeretessé vált és már sok helyen igen megkedvelték. Azt hisszük tehát, hogy érdeklő az olvasót, ha ezen új eljárást csak néhány népszerű vonással megmagyarázzuk. Nézzünk sorra az acetylén-gáznak fontosabb tulajdonságait!

Az acetylén (ejtsd: acetilén) a szénhidratok egyik legegyszerűbb képviselője és az acetylén (acetum-eczet, az acetylén tudniillik az eczetsav gyökei*) sorába tartozik [C₂ H₂]. Fontos tulajdonságainál fogva a chemiában igen sokat foglalkoztak vele. Davy fedezte fel (1836), utána többek közt különösen a híres Berthelot utalt észszerű előállítására. Legegyszerűbben szén és hidrogén közvetlen egy-ülésénél keletkezik és ennek alapján Berthelot hidrogénnel töltött edényben elektromos ívvel fejlesztette. Az acetylén még számos chemiai procedurával lép fel, így sok szerves test izzásánál szenet vagy hidrogént tartalmazó testek nem teljes elégsénél, stb. Az acetylén fényesen, sőt mondhatjuk vakítóan és kormosan elégő gáz, melynek kellemetlen, fojtó szaga van. Az így előállított acetylén tehát nem válhatott az igazi világitóvá, a használatban lévő acetylént más-hogyan állítják elő. Erre az ugynevezett calciumcarbidot használják, a mi calciumnak szén-nel való vegyülete [Ca C₂].

A calciumcarbidot már a hatvanas évek óta ismerik (felfedezője: Wöhler), de csak azóta vált oly ismeretessé, mióta Moissanak (1894) sikerült a calciumcarbidot olcsóban előállítani.

* A chemiában *gyök* alatt az alkatrészek azon kis mennyiségét értjük, melyek chemiai elemzés után egy molekula-súlynyi anyagban megmaradnak. A gyökök tehát a feltevés értelmében a vegyületek sorának, állandó alkatrészei, melyek a vegyületekben, vagy elemek vagy hasonértékű elemek által helyettesíthetők.

A calciumcarbide kemény, szürkésfekete, átlátszatlan és kristályos tért, melyet ma már nagy gyárakban óriási nyomású elektromos kemencékben mészből és szénből állítanak elő. Legfontosabb tulajdonsága az, hogy vízzel vagy vízgőzzel hidrogén és calciumcarbonat mellett nagy mennyiségű acetylént fejleszt; mi azért is fontos, mert az ily módon közvetlenül előállított acetylén rossz tulajdonságain, különösen pedig fojtó szagán nagy részt segítenek.

Az acetylénnek nagy előnyei már első pillantásra is könnyen felismerhetők. Lángja gyönyörűen szép, tiszta fehér, rendkívül erős fényű, e mellett kevés melegséget terjeszt és ment az egészségtelen égéstermékektől. Fényerősségben nagyban felülmúlja eddigi világitásunkat: fénye a pillangós lángnál 19-szer, az Auer-féle lángnál pedig 3-szor erősebb. Leginkább legnagyobb előnye ejthet csudalkozásba: egyszerű előállítása, mihez nem kell nagy városi gázfejlesztő; mert mindenki saját használatához képest az acetylént maga előállíthatja és lámpásába könnyen vezetheti! Csak calciumcarbidot kell vennünk, ehhez vizet töltünk és így fejlődik az acetylén gáz, melyet közvetlenül vezethetünk lámpásunkba. Ez a kényelem szempontjából nagy haladásnak tekinendő és ez nagy reményre jogosította fel az acetylén-gáz első felhasználóit, kik tényleg gyönyörködhetek e rendkívüli előnyökben.

Ne felejtjük el azonban az acetylén-gáz hátrányait sem. Az acetylénnek az a tulajdonsága van, hogy igen sok testtel könnyen egyesül. Ezen tulajdonsága chemiailag igen előnyösen, különösen különböző gázok lekötésére vagy egyes vegyületek előállítására használható fel, de egyrészt a világitás erősségét csökkenti, másrészt, mi a legnagyobb baja: egyesülés után sokszor robbanóvá válik. Az acetylén már

magában is mérges és robbanó, azonkívül az éghető gáznakal levegővel és főképp fémekkel való egyesülése után robbanó vegyületek keletkeznek. Akkor legmérgeesebb és legkönnyebben robbanó, ha rézzel egyesül, azért akkor csak kis hő (rendesen 2-3 atmosphaera nyomáson túl) szükséges, hogy a keletkező mérges vörös vagy sárga csapadék felrobbanjon. A robbanás leginkább már az acetylén fejlesztésénél következik be; pl. oly esetben, mikor nagy nyomásnál a calciumcarbidgez kevés vizet töltünk vagy ha valami más módon túlhevülés történik. Az új világításnak ezen hátránya igen megnehezítette az elterjedést, különösen, midőn említett okok miatt több helyen, nevezetesen Berlinben, Páriban és Lyonban az acetylén következtében nagy szerencsétlenségek történtek. De az acetylénnel sem szabad oly szigorúan elbánnunk; gondoljunk csak át, hogy a légszesz vagy a vilamos világítás mellett mennyi veszély fenyeget.

A praktikus életben minden hátrányon igyekeznünk segíteni és ezt már az új világításnál is jórészt elértük. A calciumcarbidgez előállított acetylénnek lángja is kormozó; e hátránytól azonban eltekinthetünk, mert hogy az acetylén e tulajdonságát elveszítse, eleinte más gázakkal, első sorban levegővel keverték, de később igen alkalmas lámpásokat készítettek, melyekből az égő acetylén parányi nyíláson nyugodtan, lobogás nélkül ömlik ki és ekkor sötét mag nélkül ég. (Bray-féle égők).

A mi mérges, minden más gázt felülmúló robbanó hatását illeti, arról mindenkit már megnyugtathatunk. Ugy chemiás, mint physiologiai kísérletek alapján kimutatták, hogy az acetylén nem sokkal veszedelmesebb a világító légszeszénél, sőt a mérgezés szempontjából a világító légszeszénél biztosabb, mert mikor még nincs veszedelem, már is erősen érezhető a veszélyt jelző kellemetlen szaga.

Az acetylénnek még igen fontos tulajdonsága, hogy a világító gázzal, ellentétben a használatos karburáló szénnel korlátlanul és a hőmérséktől függetlenül keverhető. A karburálást a légszesz fényerősségének növelésére használják és míg az ideig használt különböző karburáló anyagok a légszesz fényét csak néhány gyertyával erősítik, addig az acetylénnel tete-

mesbb, nagyobb eredmények érhetők el. Az acetylén tehát a világító-gáz fényerősségének nagyfokú növelésére igen czélszerűen használhatjuk fel.

Az acetylén világítás különben nagyon alkalmas a közlekedési eszközök megvilágítására, mert ezeken kell a fejlesztő állomást felállítani, az acetylén pedig igen kis tért foglal el és így a kocsit 20—25 órára elégséges világítási anyaggal lehet felszerelni. E tekintetben is előnyösebb az acetylén az eddigi eljárásoknál.

Az új világítási mód elterjedésénél egyik legnagyobb kérdés, hogy költségek dolgában előnyösebb-e a régiéknél. Az acetylén ára a calciumcarbidgez áratól függ. Átlagos számítások alapján ezen új világítási mód nem sokkal költségesebb az Auer-féle világításnál, sőt Amerikában mindköt a legolcsóbb. Itt tudniillik a calciumcarbidgez igen olcsó, mert előállítására a nagy vízesések erejét használják fel. Innen van az, hogy az új világítási mód Amerikában rövid idő alatt már rendkívül elterjedt. Nálunk az új mód még igen költséges, mivel a calciumcarbidgez drágán hozzák be külföldről. Amerikában egy tonna calciumcarbidgez ára 160 frt, nálunk 210 frt, vagyis átlagos számítás szerint 1 kg. calciumcarbidgez kapható 300 l. acetylén 70 frtba kerül. Az acetylénnek a költség tekintetében az a nagy előnye van, hogy a fogyasztás igen csekély; 16 gyertya lángra vonatkoztatva egy óra alatt 11-3 l. acetylén és például 64 l. petroleum a pillangós égőben 192 l., az Auer égőben 32 l. gáz kel el és így az acetylén fogyasztása aránylag olcsóbbá válik. Megemlíthetjük, hogy ekkor a petroleum 1 frt 20 krba, a pillangós égő lángja 2 frtba, az Auer-féle láng 30 krba és az acetylén 80 krba kerül. Manapság látják már az acetylénnek nagy előnyeit és mindenütt épülnek calciumcarbidgez gyárak és így az új világítás igen olcsónak ígérkezik.

Magyarországon még csak kezdetleges az acetylén felhasználása. Szép, erős, tiszta és előnyösen karburáló fénnyel majd tért foglal magának nálunk is. Kétségtelen az előny, a melyet egyszerű és bárki által végezhető előállítására ígér; ez pedig nagy épést jelent!

Goldziher Károly.



A classicus műveltség hatása.

— A „Tanulók Lapja” számára. —

Horatius egyik szép ódájával igen érdekes kis epizód függ össze, melyet öröme hozok a «Tanulók Lapja» olvasói elé, egyrészt azért, mivel azt élvezni is fogják, különösen azok, kik épen Horatius ódáival foglalkoznak, másrészt, mivel tanulságos, mivel feltűnteti, hogy klasszikus műveltséggel birni mindenkor előnyös. De mielőtt ez adoma elbeszélésébe fognék, mely azonban megtörtént események is tekinthető, álljon itt Horatius ezen ódájának tartalma: A költemény elején felsorolja a költő azon csapásokat, melyek még mindig érik a római birodalmat. Bántja a kérdés, vajon ki fogja ezen csapásokat megszüntetni. Segítségül hívja Apollót, Venust, Marsot s végül Augustust dicsőíti, mint a polgárháborúk bevezetőjét.

Maga az adoma a következő:

Az 1870—1-iki német-francia háború alkalmával történt, hogy midőn a német hadak már Párist ostromolták, midőn győzelmök már csaknem biztos volt, közel Párishoz, egy urasági lakban ellenséges, német tiszt volt elszállásolva. A háziúr kénytelen-kelletlen, köteles volt nekik szállást adni. A hadi jog parancsolt. Zivataros, komor idő vala, az ég elsötétült teljesen; szomorú volt az idő, szomorú a francia nép. A háziúr egy ablakmélyébe vonult, nem is vetett tekintetet a szobában levő tisztokra, megadással haligatta a Párist ostromló

ellenséges ágyúk bömbölését, s kitekintve a zivataros időbe, búsan megszólalt:

«Jam satis terris nix atque dirae
grandinis misit pater»

A tisztok közül egyik folytatá a verset:

« et rubente
dextera sacras jaculatus arces
terrui urbem.»

Rögtön megfordult a francia úr, nyájasan és csudálkozva kérdé tőle:

«Comment, Monsieur, vous connaissez Horace?»

A porosz tiszt, ki mint önkéntes szolgált a hadseregben, megmagyarázta a dolgot, hogy ők végeztek gimnáziumot, hogy ismerik a classicusokat jól, s még híven emlékszik Horatius ezen ódáira. A francia úrnak pedig, ki műveletlenebbeknek hitte őket, s ki csak ekkor tudta meg, hogy az ellenség hadseregében ezrével vannak tisztok, kik gimnáziumi, egyetemi tanulmányokat végeztek, öröme véghetetlen volt, s tiszteletökre lakomát csapott, megvédte a német tiszteket, s együtt kárhoztatták a háború iszonyait, melynek a németek nem voltak kezdeményezői.

Ifj. Csiky Kálmán.

Hódolás a királynak.

Az ország tanulóifjusága egyre másra ünnepli a jó királyt azért, a miért a tiz szobor adományozásával kifejezést adott a nemzet nagy alakjai iránt tiszteletének és nemzetünk iránti jóhajlamainak. Az elmúlt héten lefolyt ünnepélyekről a következő tudósításokat kaptuk:

A besztercebányai ág. ev. gimnázium október 30-án rendezett király-ünnepet. Varga Mihály és Hazslinszky Rezső tanár alkalmi beszédei után az ifjak hazafias költeményeket és dalokat adtak elő. — A dévai áll. reáliskolában nagy közönség előtt rendkívül érdekesen összeállított program szerint október 31-én folyt le a király-ünnep. Ugyancsak október 30-án tartották az ünnepet: a pécsi kath. főgimnáziumban, hol Nagy Benjámin tanár mondott beszédet, az ifjusági énekkar pedig a Rakóczi indulót énekelte; a ceglédi iskolában Elefánti János igazgató és Benedek Lajos beszéltek az

ünnep jelentőségéről; az erzsébetvárosi áll. főgimnázium ifjuságának ünnepén dr. Vikol János igazgató és Kiss Pál tanár mondtak beszédet; Trstenán az ünnepélyt Te Deum előzte meg, Kotunovics Sándor igazgató hazafias megnyitó beszéde után ének és szavalt volt. Az ünnepélyt Vodrácska G. tanár történeti előadása fejezte be, melyet végig halgatott a tót nemzetiségű város intelligenciája is. A kunfélegyházi főgimn. 1897. október 30-án ő felvétele nemes elhatározásból kifolyólag a nyilvánosság meghívásával ünnepélyt rendezett, melynek műsora a köv. volt. Hymnus, énekelte a főgimn. dalköre. Megnyitó beszéd; tartotta Holló László, főgimn. igazgató. Felolvasás a magyarok ezeréves küzdelmeiről és tevékeny multjáról, összekötve a 10 történeti alak működésével; tartotta dr. Beke Lajos főgimn. tanár. Királyhymnus, énekelte a főgimn. dal-

kör. Tinódi Sebestyén. Felolvasás Faluvégi Albert fögimn. 8. o. t. által. Rági kurucz nóta. Énekelte a fögimn. dalkör, harmoniumon kísérte Csima István zenetanár és hegedűn Faluvégi Albert 8. o. t. Pázmány Péter. Felolvasás, tartotta Madarassy László, fögimn. 8. o. t. Hymnus Vörösmartyól; mély érzéssel szavalta Dongó Orbán, fögimn. 7. o. t. Szózat. Énekelte a fögimn. dalkör. Az ünnepély lélek-emelően folyt le. — *A budapesti gyakorló fögimnázium* csütörtökön, október hó 28-án a felséges leirat alkalmával örömmünnepet tartott. Az ünnepélyen Dr. Vagner Alajos h. igazgató ur, majd Dr. Négyessy László tanár ur nagy szabásu beszédben emelték ki és magyarították meg az ünnepély jelentőségét; az ifjuság részéről Liphay Ervin 8. o. t. Petőfinék «A magyarok istene» cz. költeményét szavalta el. A népünnepélyt hazafias ének- és zenekari számok kezdték és rekesztették be. — *A szolnoki* állami m. kir. fögimnázium f. évi október hó 30-án fényes ünnepélyt rendezett a a magasztos királyi elhatározás emlékére. A műsor a következő volt. Hymnus, előadta az ifjusági énekkar. Tek. Rozsnyói Károly igazgató ur felolvassa a királyi leiratot. Ezután következett az ünnepély legfényesebb pontja midőn tek. Csics Gyula tanár ur beszédében a tiz megörökítendő életrajzát ismerteti. Kubies Jakab 8. o. t. pedig a «Tizek szobra» cz. költeményt szavalta el. A magasztos ünnepet a «Szózat» záta be, melyet az ifjusági énekkar adott elő. — *A rozsnyói* ág. ev. fögimnázium is ünnepélylyel adott kifejezést azon hazafias lelkesedésének, mit legalkotmányosabb királyunk dicső tette kellett. Október 26-án az istenitisztelel végeztével a trna-csarnokban folyt le a megható ünnepély. Először a dalárda énekel hazafias dalt, majd az intézet igazgatója lépett az emelvényre s meleg hangú beszédben emlékezett meg az örökké felejthetetlen szeptember 25-ikéről. Utána Oravecz Ödön szavalta el kiváló hatással ez alkalomra irt «Napok napja» cz. ódáját. Majd Kovács Béla tartott egy igazán hazafias szellemű, hatá-os beszédet. Utolsó pont gyanánt egy szívvel, lélekkel énekeltek mindnyájan a Hymnust. Az ünnepély után az egész ifjuság a fögimnázium zászlaja alatt a tanári karral és az egyházi előjárósággal a Hymnust és a Szózatot zengve vonultak végig a város föterén s az egyik utcáján. — *A fehértemplomi* m. kir. áll. fögimnázium folyó hó 24-én ünnepet ült a királytól kibocsátott kézirat örömeire. — Mise után, melyen az egész ifjuság részt vett, Király Pál igazgató ur tartott megnyitó beszédet.

Jskolai hírek.

A budapesti ref. gimnazim november 1-én a reformáció emlékét ünnepélyesen ülte meg. Az ünnepen Szász Károly püspök is jelen volt és költői szárnyalásu imát mondott. Az ünnepély programja a következő volt: 1. Ének. 2. Ima. 3. Kálvin első beszéde. Irta és felolvasta Glatz György 8. o. t. Lénárt Dezső 8. o. t. alkalmi verset szavalt. 5. Erős vár a mi Istenünk, előadta a fögimnázium énekkara 6. Az evangelium és erkölcsiség. Irta és felolvasta: Miklós Ödön 8. o. t. 7. Ének. 8. Ima, mondta: dr. Szabó Aladár tanár. Az ünnepélyt, melyen előkelő közönség vett részt, a gimn. disztermében tartották.

A szolnoki m. kir. állami fögimnázium «Verseghi» köre f. évi október hó 24-én tartotta meg első ülését. Az elnöki megnyitó után Wojticzky Manó 8. o. t. szavalta el «A rab» cz. költeményt, melyet a kör dicséretesen fogadott el. Azután következett a «Nevezetesebb költőink hatása nemzetünkre» cz. dolgozat bírálata, melyet a kör egyszerűen fogadott el. Szerzője: Wojticzky Manó 8. o. t. A műsort Czukor Béla 7. o. t. dicséretes szavalata zárta be.

A nagy-körösi fögimn. önképzőköre tek. Mészöly Gáspár tanár úr vezetése mellett megalakult. Ifjusági elnök: Marton Géza, jegyző: Györe János, titkár: Hagymásy Zoltán, pénztárnok: Dombi Béla, könyvtárnok: Hagymásy Károly, aljegyző: Molnár Balázs, ellenőr: Varga Elemér. A tisztikar az aljegyző és az ellenőr kivételével csupa 8. o. tanulóiból alakult.

A szegedi fögimn. önképzőköre október 31-én tartotta második rendes gyűlését. Halottak napján. Felolvasta Polgár Péter 8. o. t. Arany: A walesi bárdok, kiválóan sikerülten szavalta Andrassy Ákos 8. o. t. Friedrich Andor 8. o. t.: «A cselekmény egysége Bánkban» cz. értekezést bírálta Frey Ferenc s érdemkönyvbe vette. Vörösmarty: Az úri hölgyhöz, kiválóan sikerülten szavalta Márki Imre 7. o. t. A tavasz és az ifjukor, felolvasta Hodács Ágost 8. o. t. Eötvös: Bücsu, kiválóan sikerülten szavalta Simon Kálmán 7. o. t. Jantsovits Jenő 8. o. t.: «Az emlékezet» cz. dolgozatát bírálta Schreiber Jakab 8. o. t. s megdicsérte. Arany: Koldus ének, kiválóan sikerülten szavalta Gönczi Elemér 8. o. t.

A rózsahegy kath. fögimnázium önképzőköre szeptember 12-én tartotta meg alakuló ülését, mely alkalommal egyszersmind tisztviselőit is megválasztotta. Elnök: Halmay Gusztáv 8. o. t., Alelnök: Alexy Béla 8. o. t., Főjegyző: Geiger Miklós 8. o. t., Aljegyző: Csa-

czala Kálmán 7. o. t., pénztáros: Glasner Gyula 8. o. t. Könyvtáros: Tafferner Béla 8. o. t. Segédkönyvtáros: Tóth Péter 7. o. t., Ellenőr: Várady József 7. o. t. — I. rendes gyűlését az önképzőkör október 3-án tartotta meg a következő tárgysorozattal: A vezető-tanár (Föt. Sárffy Ignác) megnyitotta az ülést. Elnöki megnyitóbeszéd, tartotta: Halmay Gusztáv 8. o. t. Salamon, Vörösmarty M., szavalta: Peley J. 7. o. t. A reformáció és ellenreformáció hatása irodalmunkra, bírálta és felolvasta: Glasner Gy. 8. o. t. Vén cigány, Vörösmarty M., szavalta: Kudlicska K. 7. o. t. Magyar vagy-e? bírálta és felolvasta Unterberger J. 8. o. t. Riporter, monológ, előadja: Jancsek J. 6. o. t. Nyári est, bírálta és felolvasta Tafferner B. 8. o. t. Agota kisasszony, Kiss J. szavalta: Unterberger J. 8. o. t.

A szerb-nagy-szent-miklósi magy. kir. áll. «Berta» polg. fiúiskola «Petőfi-köre» f. évi október hó 18-án tartotta alakuló ülését, mely alkalommal a kör vezetőjévé és elnökké Kozsereán Gergely, alelnökké Veréb Tamás, titkárrá Veszei Endre, könyvtárossá Hockl Pál, pénztárossá Nagyvinzky Emil, ellenőrré Hermann Lipót, jegyzővé Fried Lajos és aljegyzővé Deutsch Arthur választották meg. A kör rendes tagjai továbbá: Gottlieb Samu, Kiss István, Spitzer Béla, Takács Imre, Sztójity István, Blattner Béla, Vogel Emil, Weber Győző és Zimmermann János.

Az írásművek elmélete dióhéjban, kapható 20 krért Hangos Antalnál Bpest. IV. Calvin-tér 5. sz. Az ára bélyegeken is behálódhat.

Régiséggyűjtők figyelmébe. Egyik előfizetőnk néhány régi pénzt, köztük több római pénzt akar eladni. Az érdeklődők megtekinthetik a szerkesztőségben, naponként 2 és 3 óra között.

IRODALOM.

Nemzeti kérdés Magyarországon. Az Athenaeum r.-társaság kiadásában megjelenő, «A magyar nemzet története» című tíz kötetes nagy munka (millenniumi kiadás) kilencedik kötetének folytatásaként megjelent a 127. és 128. sz. füzet. Ebben Ballagi Géza «A nemzeti államalkotás (1315–1848.)» történetével az 1839–40-iki országgyűlés pártalakulásának, nevezetesen a liberális párt létrejöttének ismertetése mellett különösen bőven foglalkozik a magyarországi nemzetiségi kérdésekkel. — Egyes füzet ára 30 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

Verne munkái. Jules Verne-nek illusztrált füzetes kiadásából, melyet a Franklin-Társulat ad ki, megjelent a 71–75. füzet. Befejeződik e sorozatban Kéranban a

vasfejű és megkezdődik «Az úszó sziget» című regény. Verne évtizedek óta a legolvasottabb író minden irodalomban, melynek nyelvére lefordították. Merész fantáziája kalandos útjait követve nemcsak gyönyörködve szórakozunk, hanem sokat tanulunk is. A természet-tudományok népszerűsítése Jules Verne-nek kétségtelenül sokat köszönhet. Az illusztrált magyar kiadás fordítása gondos, illusztrációi pedig az eredeti francia kiadás karakterisztikus rajzai. Az olcsóságánál fogva is ajánlatos vállalat füzete 20 kr., mely akár egyenkint megszereshető, akár előfizetés útján minden magyar könyvkereskedésben kapható.

Magyar Nemzet Története. Vettük a Lampel Róbert (Wodiáner F. és Fiai) budapesti kiadócézég kiadásában megjelenő Szalay-Baróti-féle «Magyar Nemzet Története»-nek a hetvenegyedik füzetét. Ebben a hétéves háboru bezárta után a Mária Terézia uralkodása alatti belviszonyoknak fölötté érdekes s nagyrészt új világításban feltüntetett leírását olvassuk és pedig már József főherceg társ. uralkodónak Magyarországra oly káros germanizáló s alkotmánybontó törekvéseinek a hatása alatt. E korszak valóban egyik legnevezetesebbje Magyarország történelmének és szerzők tüzetes és beható előadásában kétszeresen válik érdekessé az olvasó előtt.

Ujabb csillagászati olvasmányok. Irta: Flammarion Kamill. — Flammarion neve sokkal népszerűbb és kedveltebb a magyar művelt közönség előtt, semhogy «Ujabb csillagászati olvasmányok» című új műve külön dicsérgetésre szorulna. E helyett egyszerűen megemlítjük, hogy mindaz, a mi Flammarionnak páratlanul kiváló sajátysága: a styl elragadó hatalma, az elvont tudományos igazságok népszerű modorban tárgyalása, benne van az «Ujabb csillagászati olvasmányok»-ban, melyek összes műveiből úgy vannak csoportosítva, hogy rendszeres egészet képezzenek és gyönyörködtetve vessék be az olvasót az összes emberi tudományok egyik legszebb ágába: a csillagászatba. Nem képzelünk mivelte lelket, mely legalább is ne érdeklődne eme szép tudomány iránt. És ha érdeklődéssel vesszük kezünkbe e könyvet, a gyönyör miatt, melybe lelünk ringatja, nem fogjuk tudni letenni. «A föld első napjai» című fejezet gyönyörködtetve és oktató vezet be a mai tudomány pozitív ismereteibe és olvasása közt egyenként, vonzó modorban tárul fel előttünk mindaz, a mit a világmindenség e parányi atomjáról: a földről; testvéreiről: a bolygókról; kóborló rokonairól: az üstökösökről; a melegség és a világosság tűzhelyéről: a napról és a többi napokról és a rendszerekről tudni annyira élvezetes és minden mivelte társalgás elengedhetetlen feltétele. S miután szerzőnk bejárja a világ mindenségeit szédítő magasságait és mélységeit, leszáll egy kicsinyke erdőbe és ebben egy parányi csalóányfészekbe és az ott lefolyó kis dolgokban keresi és találja meg a világ mindenségeket alkotó és mozgató erőt. Ugyanazt, ki a csalóányt teremtette és ugyanazt, a ki teremtette a nagy égi testeket! Gyönyörű idyll, remek kép és maga ez az egy olvasmány gyöngye a világirodalomnak. S mintha csak

szárnyakat akarna fűzni képzelt erőkhöz, a léghajózás történetébe és problémáiba avat, saját légutazásai alapján, melyeket a nappal és az éjjel különböző szakáiban tett és ezekkel mintegy észrevétlenül vezet be a légkör titkaiba, a legújabb légköri tudományos felfedezésekké. Majd mintegy előkészítve a világ leelő végére, bemutatja a világ legnagyobb vulkanikus kitörését, a krakatoai nagy katasztrófát, tudományos és hiteles jelentések alapján. — Megemlítjük még, hogy a 70. olvasmányt 52 szövegkép díszíti és hogy a könyv díszes külalakban jelent meg az Athenaeum kiadásában. Ára fűzve 3 frt., diszkótésben 4 frt.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Császár József. —

1. Számtani kérdés.

Mily nagy azon számtani sornak összege, melynek első tagja 9, utolsó tagja 2833 s a tagok száma 38?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik európai régi város az, amely sok szép középkori épülettel dicsekszik? Földrészünk első rangú kereskedő helye; kikötőjében két medencét még I. Napoleon ásott; tőzsdéje a legrégebb Európában, kivitele leginkább Kelet-Ázsia és Dél-Amerika felé irányul.

3. Történelmi kérdés.

Mi a neve azon híres athéni hadvezérnek, aki Kr. e. 465-ben kettős győzelmet aratott a persákon, conservatív nézetei miatt egy ideig száműzetésben volt? Meghalt 449-ben Cyprus szigetén, melynek elfoglalására küldetett.

4. Természetrizai kérdés.

Mi a neve az ajakosak rendjébe tartozó azon növénynek, amelynek szára kuszó, ágai felállók, levelei tojásdadok, vörös virágai kis bokréta alakban állanak, kellemes, fűszeres illatnak, theakeverékhez használják, kelyhe kétajkú, bokréta négy osztatu megkülönböztető siskakal, a középkeregy és az alsó ajak nagyobbak?

5. Képrejtvény.



«Kosmos» műintézet nyomása Budapest, VI. Aradi-utca 8.

Szerkesztői telefon.

Remus. Pozsony:

1. Megkapja, ha az utczát nem is írja rá; 2. A polgári iskolák nem középiskolák; 3. Kísérje figyelemmel lapunkat, mi gyorsírásról szoktunk néha egyet-mást írni. Nagy Sándor az ő könyvét, úgy tudjuk, díjtalanul küldi meg mindenkinek a ki tőle kéri. Levelét a műegyetemre küldje,



a hol ő könyvtárór. 4. Jókai Mór ezime méltóságos, mert főrendiházi tag. 5. Olyan kérdés, amelyre nem lehet érdemleges választ adni. 6. Egy 8. oszt. tanulónak sok művet kell ismerni, addig is, míg mi az összes osztályok magánolvasmányait közöljük, kérdezzé meg az irodalomtanárától. — **Anchises.** Most már elolvastuk s pozitív nyilatkozatot tehetünk. Ugyan hol veszi őn az ilyen abstract témákat? Az isten szerelmére, minek lép fel erkölcsi prédikátornak akkor, mikor tanulmányai körében ezer más témát találhat a feldolgozásra. Csodáljuk, hogy mint régi hívünk, föltételezhette cikkéről, hogy az bevállik. — **L. P. Körös.** Tudósítása bevált s a jövőben is szívesen fogadjuk. — **S. Sándor Arad.** A «Királyunk álma» szép, de nem vált be. — **D. F. 1.** A tudósításokat ha idejében küldi, közöljük. 2. A dolgozatoknak állunk elebe: minél előbb s minél jobbat. — **Hirschberg J. Léva.** Az előző izenet első pontja önnek is szól. — **Kocsis A. Szt.-Miklós.** 1. Nines. 2. A négy alsó osztály tárgyaiból, főleg a mathezisből. 3. Nem tudjuk, mert a szabályzat még nem jelent meg. 4. Annak idején lapunkban közölni fogjuk. — **H. Sz. Szeged.** Berzsenyiről lapunk első évfolyamában jelent meg egy kis tanulmány a szerkesztő tollából. Legtöbbit olvashat róla Váczy János dr. Berzsenyi életrajza ez. könyvéből, melyet az Akadémia adott ki. — **M. R. Szeged.** «Az írásművek elmélete dióhéjban», Hangos Antalnál Budapest IV. Kalvin-tér 5. sz. 20 krért kapható. Nála előfizethet a bekötési táblákra is bármikor. — **Stein P.** Budapest, Czuczor költeményei diszkidásban nem jelentek meg. — **H. Á.** Az illető úr azt a cikket nem adta át nekünk. — **Tordai E. Ungvár.** Hegedülni magánszorgalomból meg lehet találni tanulni, a Hubay féle hegedü iskolából, de hogy kottából hegedülni megtanuljon minden vezetés nélkül az bajos dolog. Legjobb lesz e tekintetben hozzáértő szakembert megkérdezni s egy ideig az ő vezetés mellett tanulni. — **Dániel M. Félégyháza.** A tudósítást mindig szívesen fogadjuk.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:

Egész evre 4 frt.
Fél evre 2 frt.
Negyed evre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiaumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest, IX., Soroksári-utca 31.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Teréz-körut 23. sz.

KÉZIRATOKAT

nem adunk vissza.

A csalogány.

Egy kedves kis erdőben, melynek madarai már mindannyian jól ismernek, csalogányfészek van előttem. Négy csupasz, reszkető fióka buvik össze benne, oly szorosan lapulva egymáshoz, hogy csakis nagy fejük és még ennél is aránytalanul nagyobb szemük látszik ki. Tegnapelőtt és tegnap bujtak ki a tojásból, még nem látnak és sejtelmük sincs arról, hogy vannak fák, zöld ágak, nyeh bokrok, hogy van világosság. Csakhamar elpusztulnának, ha el volnának hagyatva. De a fiatal szülők szíve igazi anyai gyöngédséggel dobog értük. Ott vannak mind a ketten, atya is, anya is, időnként váltakozó sorrendben, a fészek szélén állva. Odanyújtják csőreiket a fiókák négy nagy tátongó csőréhez és valósággal érdekes nézni, hogy ezek a parányi teremtések minő különös erőfeszítéssel nyújtják előre nyakukat. És az atya és az anya szájukban hozva a zsákmányt, így öntik beléjük táplálkozásuk első anyagát az anyai tejet: az elfogott férget, rovarokat.

Minő kedves család és mennyire szeretik mind a hatan az életet! A nap sugarai át-szűrődnek a bokrok lombzatán és a völgy balzsamos illata tölti be a levegőt. Az élet ez, a fényben világosságban, a májusi levegő üde melegében fürdő kedves élet!

Az atya és az anya néha-néha abba hagyja a táplálék hordását és igazi meglepedéssel a madaraknál ismert nemes nyaktartással gyönyörködni kezdenek kicsinyke ujszülötteikben. Mind a ketten áhitatszerű csendben szemlélik őket és váltakozva hajtogatják feléjük okos fejüket. Majd összeütik csőreiket, a mi náluk bizonyára a szeretet csókja.

Kis idő múlva mintha tanácskozni készül-

nének. Vihar készül felrissíteni a levegőt. Az atya elrepült; a fiatal anya óvatosan leszáll a fészekbe, lábait összehuzva, reszkető kicsinyeihez; majd betakarja őket szárnyaival, melyek szétterjesztve betöltik az egész fészket és ugyanezt a képet nyújtják, melyet egy földre guggoló szoknyáit szétterítő kis bábé nyújt. De fejét mégis magasra tartja fel, hogy kiláthasson a fészekből és tájékozhasssa magát. Kis idő múlva visszatér a him is. Odaáll, mint az imént, a fészek szélére és eleje párjához nyújtogatja csőrét. Most ő táplálja, itt a családi ebéd ideje! Ez időnként meg-meg ujul, ismétlődik és olyan boldogok mind a ketten! Most a kötelesség teljesítésének, a munkának van ideje, gondolják, apolják, felmelegítik, védik picinyeiket. Minő komolyan és pontosan! Még két héttel ezelőtt játszva, ágról-ágra röpülve, egymást kergetőzve töltötték napjaikat. Most nem játszanak, nem tánczólnak, nem énekelnek többé; most családanyak és családanyak, az új nemzedék gondja nehezedik rájuk. Mig tollazatuk kibúvik, állandóan táplálni és védeni kell őket. Nyugtalanok a reájuk váró sors miatt. Szóval: szeretik őket, a nélkül, hogy a fiókák tudnák és értenék ezt.

Meglehet az is, hogy ha szárnyaik kinőnek és anyjuk tanítása után megtanulnak röpülni, egy órában elröpülnek és sohasem térnek vissza. Hiszen a «szeretet is olyan, mint a folyam, mindig alá felé folyik». Mire gondol most az a két csalogány? Persze nem arra, hogy minő jövő vár az ő fiaikra vagy leányaikra, hogy lesz-e megélhetési módjuk, hogy a becsület elvei szerint fognak-e élni. Nem. Anyagi gondok, melyek miatt annyit agódnak, nem bántják őket.